

Økning i jordbruksinntektene på Østlandet i 2022

Gårdbrukerne på Østlandet hadde i gjennomsnitt kr 593 000 i jordbruksinntekt i 2022, en økning på 44 prosent fra 2021. Gode kornavlinger, oppgang i produsentpriser og økt produksjonstilskudd preger bildet. Kornbrukene hadde en sterk økning i økonomisk resultat. Bruk med produksjon av storfekjøtt, korn og svin, og melkeproduksjon fikk også en vekst i jordbruksinntekt. Det var ingen andre landsdeler som hadde høyere årsverksinntekt enn Østlandets flatbygder.

Dette går fram av NIBIOs årlige driftsgranskinger. 325 bruk fra Østlandet var med i undersøkelsen som omfattet 908 bruk totalt for 2022. Det som her kalles jordbruksinntekt, er vederlag til alt jordbruksarbeid og egenkapital per årsverk.

Jordbruksinntekten økte

Jordbruksinntekten til østlandsbonden ble på 593 000 kroner i gjennomsnitt. Resultatet økte mest i flatbygdene hvor økningen var 54 prosent, mens «andre bygder» hadde 30 % høyere inntekt enn året før. Jordbruksinntekten i 2022 var henholdsvis kr 667 100 og kr 502 800 i de to områdene. 2022 er det året med høyest jordbruksinntekt for østlandsbøndene siden 2013, om en ser på inntektene siste 10-årsperiode i faste 2022-kroner.

Økte produsentpriser for alle jordbruksprodukter

Produsentprisen uten tilskudd økte for alle husdyrprodukter, og mest for sauekjøtt med 37 prosent. Geitemelk økte minst med 4 prosent etter en nedgang på 5 prosent året før. Prisen på kumelk hadde en økning på 7 prosent.

Det var en betydelig økning i kornprisene for alle kornslag. Pris på havre økte mest. Økningen var på 27 prosent. Bygg og hvete økte med henholdsvis 18 og 17 prosent. Potetprisen utviklet seg positivt på Østlandet med en økning på 27 prosent fra 2021.

Økte avlinger bidro til resultatet

2022 var det godt kornår på Østlandet. Det var avlingsoppgang for alle kornslag fra 2021 til 2022, både på flatbygdene og i «andre bygder».

På Østlandet ble hveteavlinga 529 kg per dekar i 2022, eller 25 prosent høyere enn året før, og 8 prosent høyere enn gjennomsnittet for 2019–2021. Det var avlingsøkning også for bygg og havre med henholdsvis 28 og 19 prosent. Det ga 553 kg per dekar for bygg og 479 kg for havre.

Avlingsnivået for hvete, havre og bygg er høyest på flatbygdene, men avlingsøkningen for bygg og hvete var største i «andre bygder».

Mange bruk på Østlandet har kornproduksjon eller korn i kombinasjon med andre produksjoner. Sammen med økninger i produsentprisene var også økning i kornavlingene en viktig grunn til bedre økonomisk resultat i 2022 sammenlignet med 2021.

For Østlandet under ett hadde potetavlingen i 2022 en moderat oppgang både i forhold til året før og gjennomsnittet av de tre årene før. Avlingene var høyest i «andre bygder» i 2022 med ca. 2 944 kilo per dekar. Registrerte grovfôravlinger i 2022 ligger over treårsgjennomsnittet for 2019 til 2021 både på flatbygdene og i «andre bygder».

Tilskuddene økte

I 2022 gikk summen av tilskudd opp med 25 prosent for brukene på Østlandets flatbygder og med 14 prosent i «andre bygder». Økning skyldes økte satser for produksjonstilskudd og avløser tilskudd, i tillegg til kompensasjon for ekstraordinær kostnadsøkning i jordbruket, som ble utbetalt i form av arealtilskudd og husdyrtilskudd. Arealtilskudd og produksjonstilskudd til husdyr var derfor ordningene som økte mest i prosent i begge regioner. Tilskudd utgjør henholdsvis 19 og 31 prosent av produksjonsinntektene for flatbygder og «andre bygder».

Sammensetningen av produksjonsinntektene

Sammensetningen av produksjonsinntektene er forskjellig for flatbygdene og «andre bygder». På flatbygdene er inntektene fra svinehold og fjørfehold inkludert egg omtrent like store i omsetning med henholdsvis 12 og 13 prosent av inntektene. Deretter kommer melk (8%) og storfeslakt (7%). Sau og andre dyr betyr lite. I «andre bygder» er det melk (17%) og storfeslakt (14%) som er viktigst. Fjørfe (8%) og sau (3%) kommer deretter.

Inntekter fra planteproduksjon gikk kraftig opp med 58 prosent på Østlandet i 2022. På flatbygdene utgjør inntekten fra planteproduksjon 36 prosent av samlede produksjonsinntekter – fem prosent høyere enn gjennomsnittet for 2019-2021 i denne landsdelen. Korn utgjorde 74 prosent av planteinntektene i 2022. I «andre bygder» kommer 21 prosent av produksjonsinntektene fra planter (opp 7 prosent fra 2021), og 47 prosent av dette er fra korn.

Produksjonsinntekten gikk opp 22 prosent i flatbygdene, men 19 prosent i «andre bygder». Inntekter fra husdyrhold steg med 4 prosent på flatbygdene og 7 prosent i «andre bygder». Melkeinntektene gikk litt ned med tre prosent i flatbygdene og én prosent i «andre bygder». På grunn av nedgang av melkeforbruket ble melkekvotene nedjustert, og derfor ble det slaktet en del hunndyr høsten 2022. Nedgangen i melkekvote var 10 prosent i begge regioner. Levert melk i forhold til kvote gikk opp fra 90 til 92 prosent i «andre bygder» og i flatbygdene var dette tilnærmet like fjoråret, altså på 92 prosent.

På Østlandet var det økning i inntekter fra alle typer kjøtt. Prosentvis var det inntekter fra sau, egg og storfeslakt som økte mest i begge regioner, men sau utgjør en svært liten andel i flatbygdene.

Noe større arbeidsinnsats

Samlet arbeidsinnsats i jordbruket gikk opp med fire prosent for driftsgranskingsbrukene på Østlandet. Det var innleid arbeidskraft i jordbruket som sto for økningen fra 2021 til 2022 i begge regioner. Gårdbrukerfamiliens arbeidsinnsats i jordbruket gikk ned med én prosent i flatbygdene, men økt med tre prosent i «andre bygder» fra 2021 til 2022. Det gjennomsnittlige timeforbruket for driftsgranskingsbruk på Østlandet var 2 254 timer og 2 638 timer for henholdsvis flatbygdene og «andre bygder».

Kostnadene økte

Kostnadene i jordbruket økte med tolv prosent på flatbygdene og elleve prosent i «andre bygder». I 2022 var det faste kostnader som økte mest.

Variable kostnader økte med tolv prosent på flatbygdene og elleve prosent i «andre bygder» og utgjorde henholdsvis kr 1 025 300 og kr 716 100. Fôrvarer er en stor kostnadspost i begge regioner og utgjør halvparten av de variable kostnadene og økte med elleve prosent på flatbygdene og tolv prosent i «andre bygder». Såvarer hadde en økning i begge regioner med henholdsvis ni prosent og fire prosent for flatbygder og «andre bygder» etter en nedgang fra 2020 til 2021. I begge regioner gikk kostnadene til kjøp

av dyr ned for de alle husdyrslaga, med unntak av kjøp av fjørfe som fikk en liten økning i «andre bygder». Utgifter til handelsgjødsel hadde en økning på 39 prosent på flatbygder og 44 prosent på «andre bygder».

Faste kostnader økte med tolv prosent i flatbygdene og elleve prosent i «andre bygder» og ble på henholdsvis kr 1 176 800 og kr 1 012 500. Avskrivninger utgjorde 25 prosent av de faste kostnadene i flatbygdene og 27 prosent i «andre bygder». Begge regioner hadde økning i avskrivninger, og størst var økningen i «andre bygder» der den var på 14 prosent. Kostnader til elektrisk kraft gikk ned med syv og åtte prosent for henholdsvis flatbygder og «andre bygder» etter innført strømstøtte. Også for diesel var det en kostnadsøkning på 43 prosent for flatbygder og 54 for «andre bygder». Kostnader til leid hjelp og maskinleie økte med 21 prosent og åtte prosent for flatbygder, mens for «andre bygder» økte kostnadene med tilsvarende seks prosent og syv prosent.

Variasjon i lønnsomhet mellom driftsformer

Melkebruk utgjør fortsatt en stor gruppe i landbruket på Østlandet, og resultatene fra denne driftsformen gir store utslag på resultatet for hele materialet. Bruk med «melk og storfekjøtt» på flatbygdene hadde kr 593 700 i årsverksinntekt, en økning på 27 prosent fra året før. I «andre bygder» var det en økning på 17 prosent, og det ga en årsverksinntekt på kr 481 500.

«**Storfekjøtt**» som gruppe i driftsgranskingene, teller 14 bruk på flatbygdene og 17 bruk i «andre bygder». Driftsformen hadde en økning i årsverksinntekt på 82 prosent i flatbygdene og på 60 prosent i «andre bygder». For flatbygdenes del var resultatet kr 355 200 i årsverksinntekt, og i «andre bygder» kr 388 700.

Mange bruk på Østlandet har **kornproduksjon** eller korn i kombinasjon med andre produksjoner. Kornbrukene i begge regionene fikk høyere kornavlinger i 2022 enn året før. Flatbygdene hadde en økning i årsverksinntekten og oppnådde kr 957 000. I «andre bygder» ble årsverksinntekten på kr 709 600.

Andre driftsformer med **kombinasjoner med korn** hadde en noe varierende utvikling i inntekt fra 2021. «Korn og gris», som tradisjonelt har vært en lønnsom driftsform, oppnådde kr 728 100 i inntekt, eller 57 prosent mer enn året før. For de andre kombinasjonene er det for få observasjoner i hver gruppe til at en kan trekke konklusjoner.

Saukjøttproduksjonen på Østlandet foregår mest i «andre bygder». Bruk med ensidig sauekjøttproduksjon i denne landsdelen hadde en økning på en prosent i årsverksinntekt fra 2021, og oppnådde kr 274 900. Det var en økning i arbeidsforbruk på to prosent, og en reduksjon i omsatt mengde sau- og lammekjøtt på 10 prosent. Prisene på lammekjøtt gikk opp med 15 prosent.

Økte investeringer

Nettoinvesteringen på østlandsgårdsbrukene sett under ett har vært forholdsvis høye siste ti-årsperiode. I 2022 var det nettoinvesteringer på kr 217 700 på flatbygdene og kr 462 200 i «andre bygder». For begge er dette en betydelig økning fra året før. Det er positive nettoinvesteringer for alle typer eiendeler i flatbygder. For «andre bygder» er det negative nettoinvesteringer kun for yrkesbil og vannanlegg. Nettoinvesteringene er størst for driftsbygninger i begge regioner.

Jordbruksfradrag gir inntektsvirkning

Redusert skatt for landbruket ved hjelp av jordbruksfradrag er et virkemiddel fastsatt i jordbruksoppjørene. Maksimalt fradrag i 2022 var kr 195 000. Av driftsgranskingsdeltakerne på Østlandet var det 56 prosent som oppnådde maksimalt fradrag, mens åtte prosent ikke hadde noe jordbruksfradrag i det hele tatt fordi jordbruksdrifta gikk med underskudd. Dette er noen flere med maksimalt fradrag og noen

færre uten fradrag enn i 2021. Deltakerne på østlandsbrukene hadde i 2022 et gjennomsnittlig jordbruksfradrag på kr 156 500.

Nettoinntekt og gjeld

Brukerfamiliens samlede inntekter for 2022, fratrukket rentekostnader og kårutgifter, var kr 1 662 200 i Østlandets flatbygder og kr 1 459 700 i «andre bygder». Det er en økning på 18 prosent i flatbygdene og 16 prosent i «andre bygder». Brukene i flatbygdene hadde høyere rentekostnader enn brukene i «andre bygder». I 2022 hadde begge regionene økning i betalte renter, og økningen var størst i «andre bygder» med 32 prosent. Beløpene var kr 154 700 og kr 116 400 for henholdsvis flatbygdbrukene og brukene i «andre bygder».

Gjeldsprosenten til brukene i flatbygdene i 2022 var 43, eller ett prosentpoeng mindre enn i 2021. Brukene i «andre bygder» har forholdsvis mindre gjeld og hadde en gjeldsprosent på 40 ved slutten av 2022. Dette er ett prosentpoeng mer enn året før.

Definisjon av de ulike regionene

Det som kalles Østlandet, omfatter det som i 2019 var fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark. Det som omtales som flatbygder, er lavlandet rundt Oslofjorden og områdene langs de store sjøene og vassdragene sør på Østlandet. Flatbygdene omfatter også ravinelandskap og andre arealer som er langt fra flate. «Andre bygder» er områder som normalt har litt dårligere klimatiske forhold for plantevekst enn flatbygdene. Skogs-, dal- og fjellbygder hører hjemme i «andre bygder». En kommune er vanligvis ikke delt mellom regionene.

Driftsgranskingene skal være representative for landbruket i de ulike regionene, men kan ikke sies å være representative ned på fylkesnivå.

Undersøkelsen er en regnskapsstatistikk som bygger på skatteregnskap omgjort til driftsregnskap. Det hentes også data om produksjon og tilskudd fra ulike registre. Gårdbrukerne gir supplerende opplysninger om arbeidsforbruk, avlinger og beitetider.

Resultatmål

Driftsgranskingene bruker mange resultatmål. Det som her kalles jordbruksinntekt, er vederlag til alt jordbruksarbeid og egenkapital per årsverk. For å beregne dette, trekkes kostnader ved jordbruksproduksjonen, inkludert avskrivninger, ifra samlede produksjonsinntekter i jordbruket. Deretter legger en til kostnader til leid hjelp og trekker ifra jordbrukets andel av gjeldsrenter og kårutgifter. For å få resultatet per årsverk, må tallet deles på medgåtte arbeidstimer og multipliseres med 1 845 som er antallet timer i et jordbruksårsverk.

Skattejustert vederlag er vederlaget til arbeid og egenkapital korrigert for inntektseffekten av jordbruksfradraget. Alle som driver jordbruk i egen regi, kan benytte dette fradraget ved skatteliggingen så lenge næringsinntekten er positiv. Se under.

Næringsinntekt er det som ellers kalles driftsoverskudd. Driftsoverskuddet er produksjonsinntekter minus kostnader. Til kostnadene regnes varekjøp, vedlikehold, avskrivninger, forsikringer, lønninger, energi- og leiekostnader og administrasjon, men ikke rentekostnader.

Familiens nettoinntekt er samlet overskudd fra alle næringer, lønn, pensjoner, sykepenger og renter, fratrukket gjeldsrenter og verdien av kårutgifter til tidligere eier.

Kontaktperson ved NIBIO

Elena Kirsanova

Seniorrådgiver, divisjon Kart og statistikk

Telefon: 468 40 914

E-post: elena.kirsanova@nibio.no

Yujie Qi Wenstøp

Rådgiver, divisjon Kart og statistikk

Telefon: 476 58 853

E-post: yujie.qi.wenstop@nibio.no

Ordforklaringer

Jordbruksinntekt blir målt som lønn til alt arbeid og rente på egenkapital per årsverk.

Produksjonsinntekt er inntekter fra plante- og/eller husdyrproduksjonene.

Jordbruksfradraget er skattelette i form av et ekstra fradrag i alminnelig inntekt.

Nettoinntekt er alle inntekter til brukerfamilien både i og utenfor bruket med fradrag for gjeldsrenter og kår.
Alle verdier er oppgitt i nominelle verdier.

Jordbruksinntekt per årsverk à 1845 timer for Østlandet og landet i perioden 2013 – 2022

